

MIJO

Umjetnost iz bića prirode

Art of nature's being

MIJO MIJUŠKOVIĆ

UMJETNOST IZ BIĆA PRIRODE

Art of nature's being

Izdavač publikacije **Mediakult Bar**
Privedjivač i urednik Pero Radović
Dizajn Mirsad Batilović i P. Radović
Fotografije Augustin Juriga, Marko Tasić, P. Radović

MULTI-PRINT Štampa Bar

Bar, avgust 2014.

MIJO, uvod u publikaciju

O umjetnosti crnogorsog skulptora Mija Mijuškovića izrečeni su izuzetno visoke ocjene uglednih likovnih estetičara, poznatih pjesnika, te analitičara iz oblasti društvenih i prirodnih nauka. Likovni estetičari i pjesnici ga imenuju velikim umjetnikom, a prirodnjac, uz to, i stvaraocem koji na suptilan način osjeća i tumači svijet prirode, posebno materiju drveta i kamena. Sve to skulptorski uobličava van svih likovnih klišea i globalnih umjetničkih pravaca. On prepoznatljivim postupkom odgoneta praoblike bića prirode u čemu je ljudski lik samo dio toga svijeta.

Materiji drveta i kamena Mijo nikada ne pristupa sa unaprijed prepostavljenim oblikom u zamisli ili crtežu, nego prvo iščitava ponudu sa površine, a zatim, započinjući proces, otvara vrata i ulazi u unutrašnje tajne drveta ili kamena, te tako, otkrivajući dio po dio, dolazi do konačnog, najčešće više značnog oblika skulpture. Nemam namjeru da Mija upoređujem sa drugim veličinama, ali način na koji on stvara, povinjući se zakonima Prirode i tragovima koje je ona ucrtala u neku svoju materiju, uveliko podsjeća na Telino stanovište da okvir za mnoga istraživanja i otkrića daje sama Priroda svojim zakonima.

U traganju za milenijumski starim zapisima u kamenu, do Mija je, slučajnošću ili nekim nedokučivom logikom, došla i stijena meteorita od koje je nastala skulptura. Stijena je nađena na jednom privatnom posjedu prilikom kopanja temelja za kuću. Mijo kao magnet privlači signale planete.

U ovoj publikaciji, osim nekoliko reprodukcija skulptura na početku, koje podsjećaju na Mijov ukupni opus, odabrane su tri skupine djela koja tematski i likovno imaju svoje posebnosti. Zajednička im je prije svega neposredna vezanost za Prirodu i promjene u njoj.

Publikacijom su obuhvaćeni i izvodi iz nekoliko tekstova koji govore o Mijovom stvaralaštvu.

POGLAVLJE I

Uvod u Mijov skulptorski opus

Uvod u Mijov skulptorski opus

Mijo u ateljeu Suvi potok

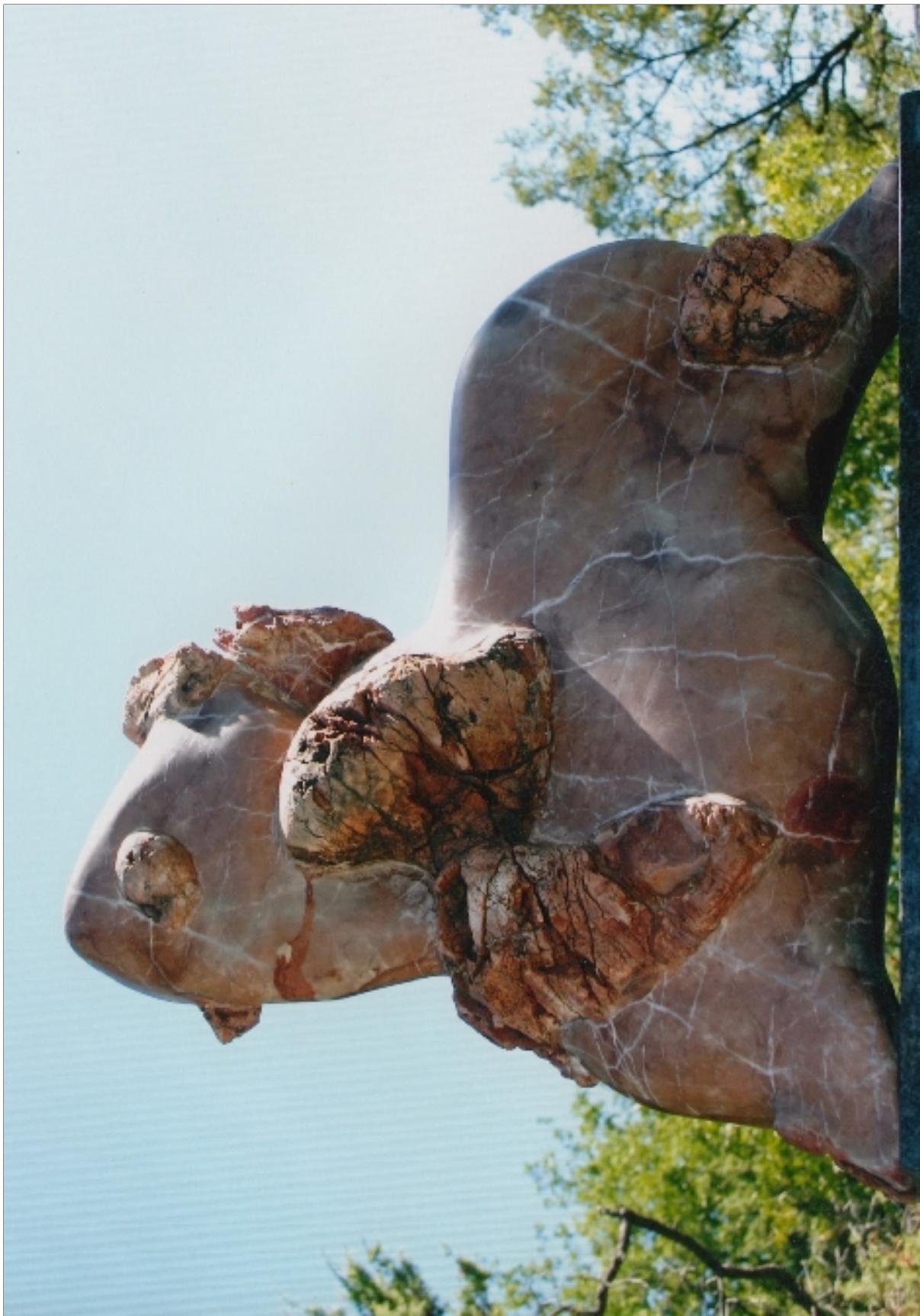
Uvod u Mijov skulptorski opus

Uvod u Mijov skulptorski opus (meteorit)

Uvod u Mijov skulptorski opus

Uvod u Mijov skulptorski opus

Siniša Vuković**NJENO VELIČANSTVO PRIRODA**

,...Mijo Mijušković je rasni vajar, koji je izabrao da sarađuje sa Prirodom. Tako su se dva vajara našla na istom zajedničkom poslu. Ne zna se koji je od njih bolji i nikada se neće znati, jer obojica, lišeni svake sujete, doprinose istom delu. Razlika među njima je samo u tome što su vajaru – Prirodi potrebni milioni godina da stvori svoje kamene mase, strukture i oblike čudesnih boja, a Miju trenuci nadahnuća, probuđene mašte i rada, da bi se otkrilo neotkriveno, video neviđeno i dao ljudski smisao lepoti.

Ovo je već vreme otuđenosti, razvijene tehničke civilizacije, sintetičkih materijala, i istovremeno – slepila za čovekovo prirodno okruženje, i za čoveka kao dela Prirode. Civilizacija se zatvara u gradove, u veštačko, u tobože bolje za ljude, a ustvari, to je civilizacija nemilosrdnih i često nerazumnih osvajača Prirode, koji uništavaju sopstveno tlo pod nogama. Umetnik to najbolje oseća.

Svojim skulpturama od kamena, ili drveta, Mijo Mijušković nas opominje. Ne prekoreva, ne grdi, već ukazuje, nudi nam izgubljeno bogatstvo sveta, koje mi u svojoj osionosti i nemaru ne primećujemo... Mijo je čovek Prirode. Draža mu je svaka stopa u kanjonu Pive i Tare, svaka vrlet u Hercegovini, Crnoj Gori, ili bilo gde, od svih asfalta ovoga sveta...

Odnos prema Prirodi kao učiteljici vekovima je određivao i stanje u umetnosti. Od Aristotelovog da „umetnost pred prirodom drži ogledalo“, do neautorizovanog, a tako „modernog“ prezira prema toj staroj gospodjici – sve je danas zastupljeno.

...Mijo pokazuje put do stvarno modernog preko iskonskog. Kada se dalekom asocijacijom približava jednom Gabou, Arpu, Brankušiju, ili Muru, to samo znači da ima velikih umetnika u ovom veku koji su bili i ostali na tragu istih suština.

***

POGLAVLJE II

ŽIVOT PRODUŽEN U SKULPTURI

Mijo u kamenu traga za pulsacijama proteklih milenijuma, a drvetu, koje je kraćeg vijeka, zaustavlja prirodni nestanak oblikujući ga u umjetnost skulpture. Za to su najočigledniji primjeri ostataka stabala koja su stradala u požaru, udaru groma i u sličnim prirodnim nepogodama. Mijo tada, kao liječnik među ranjenima, sa puno brižnosti sanira povrede primjeraka nekog drveta, spasava ga od konačnog propadanja i u skulpturi produžava mu vijek.

To se desilo i sa više vjekova **starim hrastom** koji je stolovao u Mijovoj Galeriji na otvorenom, u Sutomoru. Hrast se postepeno urušio kao što i čovjeku dođe kraj. Mijo ga je, ipak, učinio vječnim, preko nekoliko skulptura izvajanih od njegovih dijelova.

Sjećanje na stari hrast u Mijovom ateljeu

Život produžen u skulpturi

Život produžen u skulpturi

Život produžen u skulpturi

Život produžen u skulpturi

POGLAVLJE III

PIVA KOJE VIŠE NEMA

I ciklus skulptura „Piva koje više nema“ rezultat je Mijovog nastojanja da sačuva tragove prirode prije potapanja izvorišta Pive akumulacionim jezerom Hidroelektrane Mratinje. Uzeo je **uzorke drveta i kamena** i oblikujući ih sačuvao sjećanje na svijet sada već zarobljen na dnu Jezera. Fotoaparat je zabilježio čak i čin kako Mijo odabira materijal...

U ovom ambijentu je, osim uzoraka pretočenih u skulpture, sve ostalo zauvijek izgubljeno. Zauvijek, jer i kada bi se u nekom narednom vijeku jezero isušilo, duboki mulj kao novi sloj zemlje pokrio bi sve što je bilo ostatak živog svijeta, pa i kamen kao elemenat bića toga ambijenta.

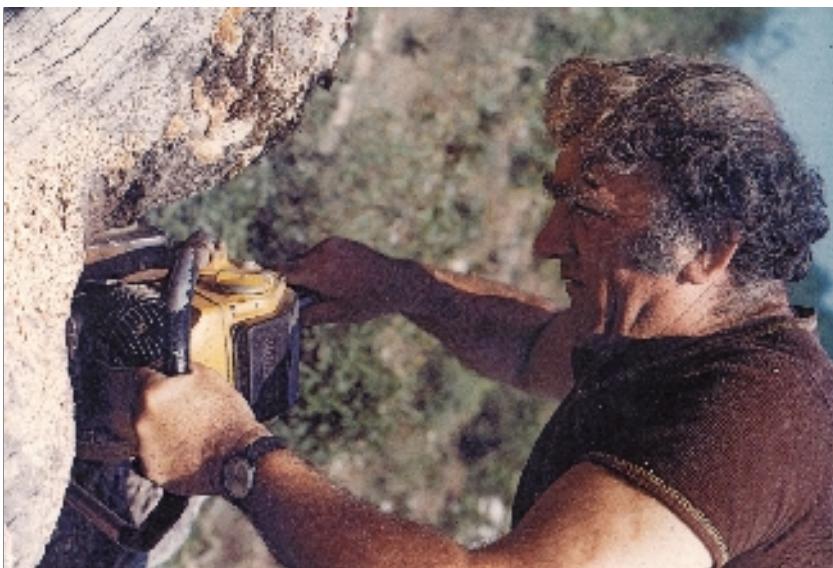
Angažovanjem države, sa izvorišta Pive je izmješten Pivski manastir sa svim svojim umjetničkim i istorijskim blagom. Mijo je i u tome učestvovao, ovaj put u važnog funkciji meteorologa.

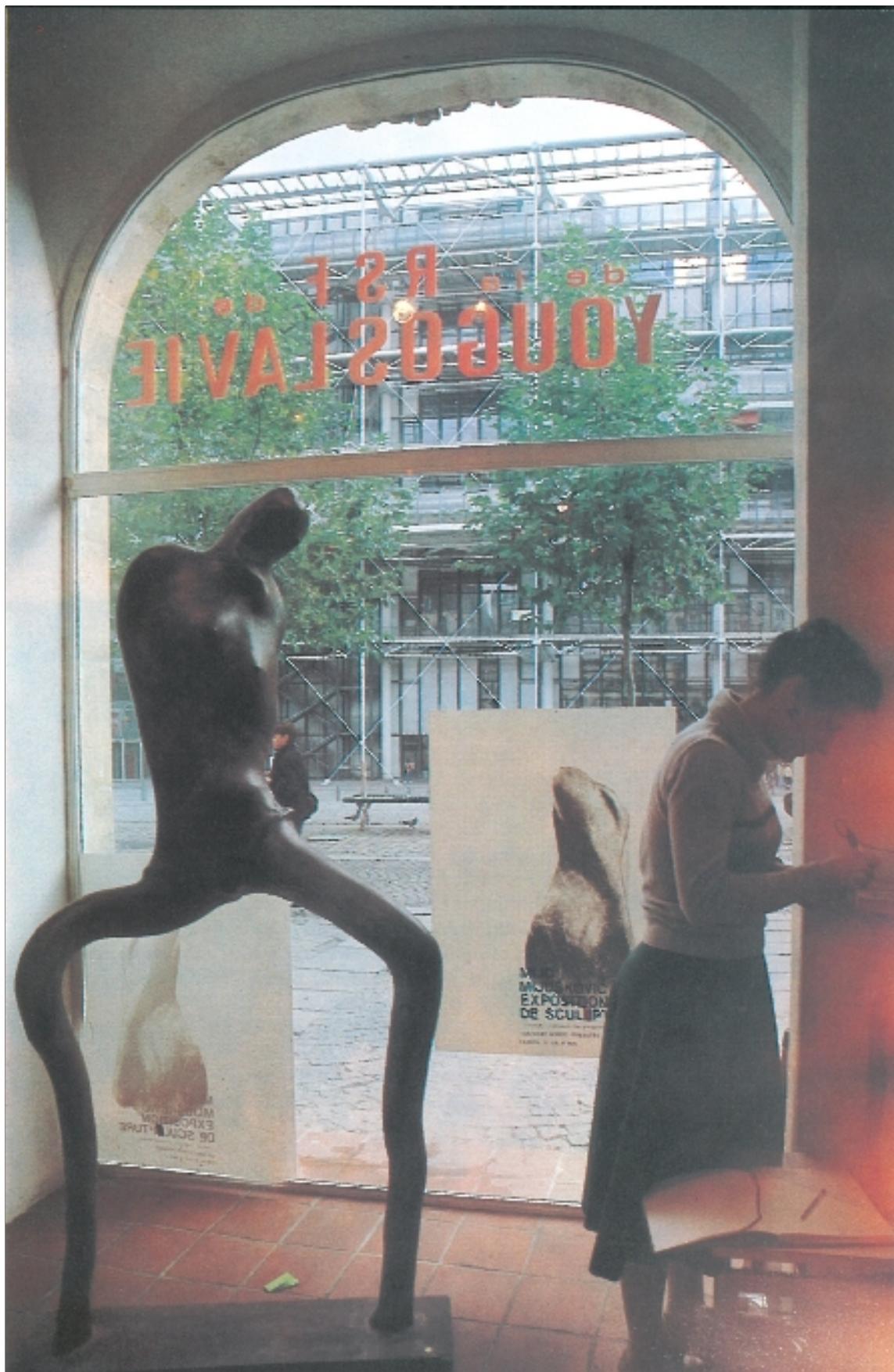
I u drugim situacijama, kada savremeni čovjek mijenja izgled prirodnog ambijenta - kada krči šume, izgrađuje naselja i slično, Mijo, osjećajući takve promjene kao nepovratni nestanak dijela prirode, od uzoraka materijala iz tih ambijenata stvara skulpture koje osim likovne, imaju i dokumentarnu vrijednost.

***

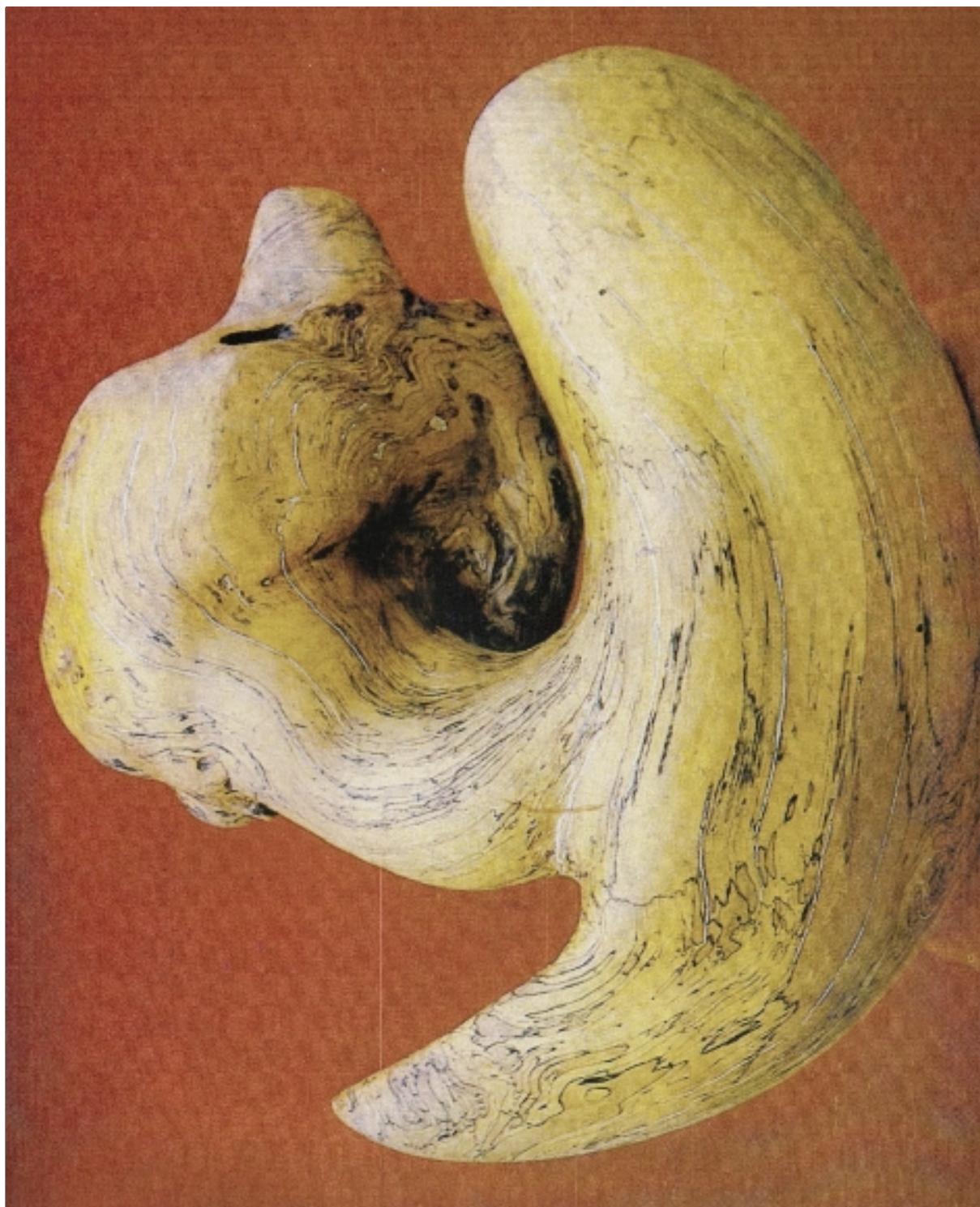
Izvod iz uvoda Mijove prethodne publikacije „Piva koje više nema“: „Skulpture u ovom prilogu nastale su na terenu, koji je sada pod vodom, u drugoj polovini šezdesetih i prvoj polovini sedamdesetih godina. To je područje od izvora rijeke Pive, odnosno Sinjca, pa preko Kaludjerovog mosta, odnosno Komarnice, tokom Pive, preko Paleža, Knez Luke, Kršca, Vrutka, doline Vrbnice, pa sve do Mratinja i Šćepan polja...

„...Napominjem da je Elektroprivreda Crne Gore pokazala interesovanje da se napravi zbirka djela od ovog dragocjenog materijala i da se smjesti u prostor Kule vojvode Lazara Sočice na Goranskom. Naravno, u dogovoru sa Odborom za rekonstrukciju ovoga objekta... Sada (12.06.2010) ponovo pokrećem inicijativu i očekujem da je krajnje vrijeme da se nešto uradi, jer jedan broj ovih eksponata je ugrožen u zgradbi Meteorološke stanice Nikšić...“

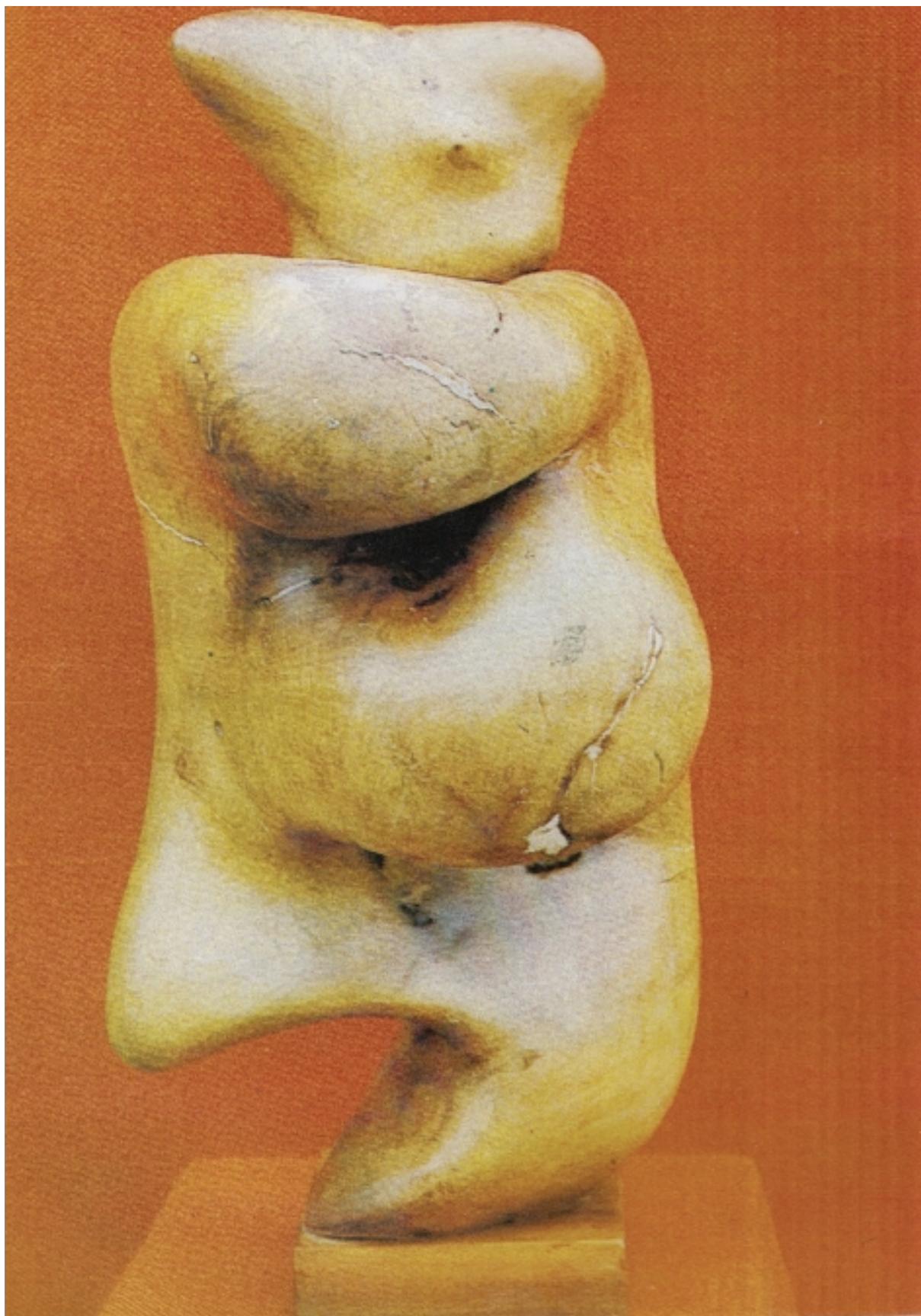

Skulpture iz ciklusa Piva - sa izložbe u Parizu

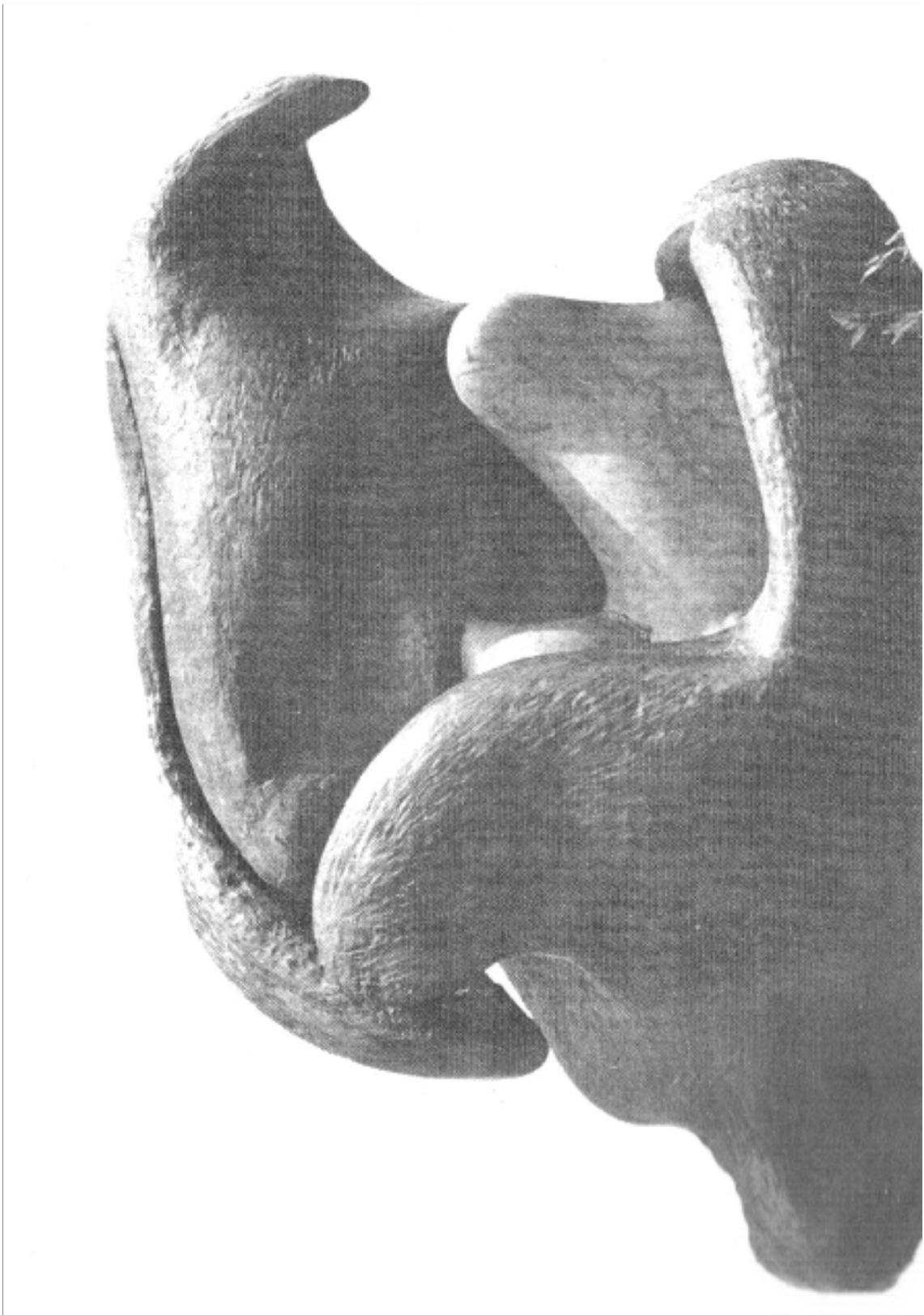

Skulpture iz ciklusa Piva

Skulpture iz ciklusa Piva

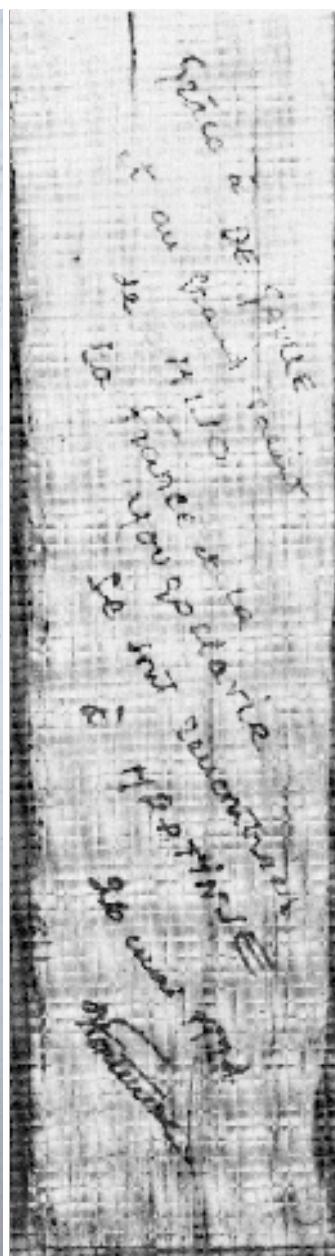
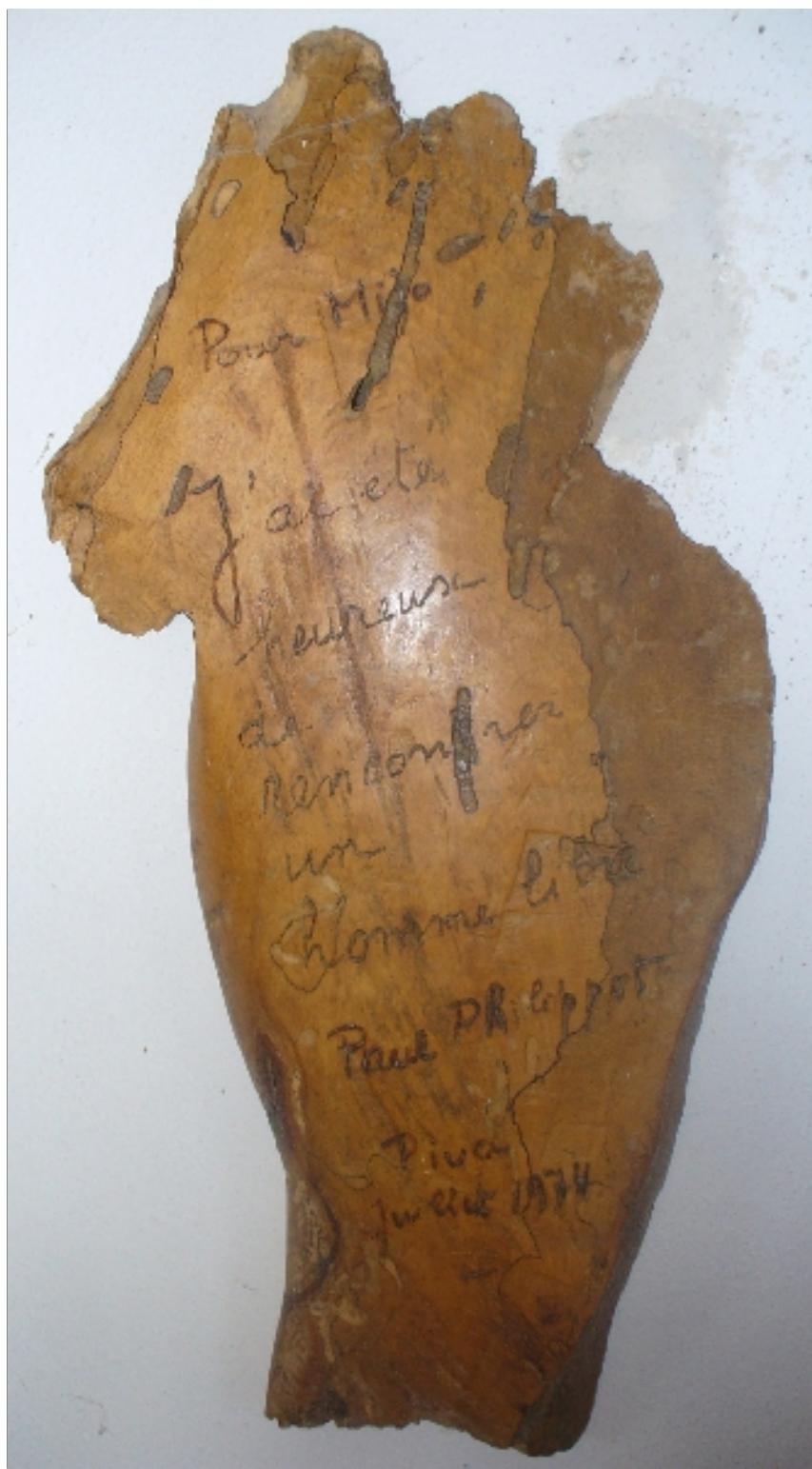

Skulpture iz ciklusa Piva

Skulpture iz ciklusa Piva

Pol Filip, direktor UNESCO instituta za spomenike kulture, Rim: „Za Mija – Sretan sam što sam sreo jednog slobodnog čovjeka“

Simpozijum povodom završetka brane Mratinje: *poznati francuski kompozitor i najpoznatiji ekspert za šumove i potrese u branama, zapisao je „Zahvaljujući velikom Mijovom talentu, uz skulpturu De Gola, Francuska i Jugoslavija su se srele u Mratinju.*

POGLAVLJE IV

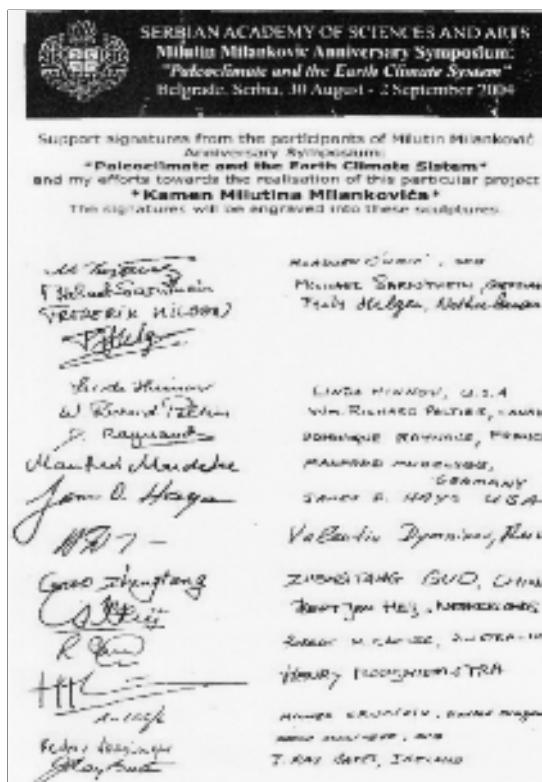
MIJO - MILUTINU MILANKOVIĆU

„...Da bi čovjek mogao što više saznati o nekome ili nečemu mora posjetiti i upoznati ambijent o kome je riječ. U tu svrhu sam išao u Dalj na Dunavu i posjetio Milankovićevu rodnu kuću. Bilo je dosta tužno. Kako mi je pri ruci bio kombi, to sam iz razlupane kuće i dvorišta zaraslog u korov uzeo ostatke izvaljenih vrata, dvije stare stolice ispod krova, još tri-četiri kamena. Sve je to podsjećalo na sudbinu ove kuće.

Strani vojnici su pri graničnoj kontroli, kad su vidjeli taj krš u kombiju, pomislili da se radi o sirotinji, pa sam bez problema prošao granicu. Od ovoga materijala, na mojoj izložbi 1997. godine u Prirodnojčkom muzeju na Kalemeđdanu u Beogradu, napravio sam omaž velikom naučniku, a na mjestu gdje su bila stakla na vratima iz njegove kuće, stavljene su šper ploče. Na njih su posjetioci potpisima, na svoj način iskazali poštovanje prema ovom velikaru. Izmedju ostalih, u arhivu izložbe je i zapis poznatog meteorologa iz Milankovićevog kraja Feđe Mesingera, koji je citiran u ovom prilogu.

Nakon grubog uvida u Milankovićev rad, počeo sam da tražim na stijenama i u samoj unutrašnjosti stijena, tragove promjena koje su se dešavale kroz protok vremena. Nailazio sam na nevjerojatne "zapise", biljege i crteže. Pri tome sam taj originalni znak ostavljao, a ostatak stijene obradivao u skulpturu. Na ovaj način uradio sam više skulptura i jednu nešto većih dimenzija, na kojoj se jasno uočavaju ovi "Milankovićevi crteži".

Fotografije skulptura iz ovoga ciklusa poslao sam mom prijatelju i poznatom meteorologu **Mladenu Ćuriću**, koji je učestvovao na skupu najpoznatijih naučnika svijeta iz ove oblasti, organizovanom u Srpskoj akademiji nauka 2004. godine. Tom prilikom, svi učesnici ovoga skupa **upisali su se u spomen velikog naučnika**, što je preneseno na "kamen Milutina Milankovića". Pitali su na kraju - gdje će taj kamen biti postavljen. Odgovor je i danas neizvjestan...“

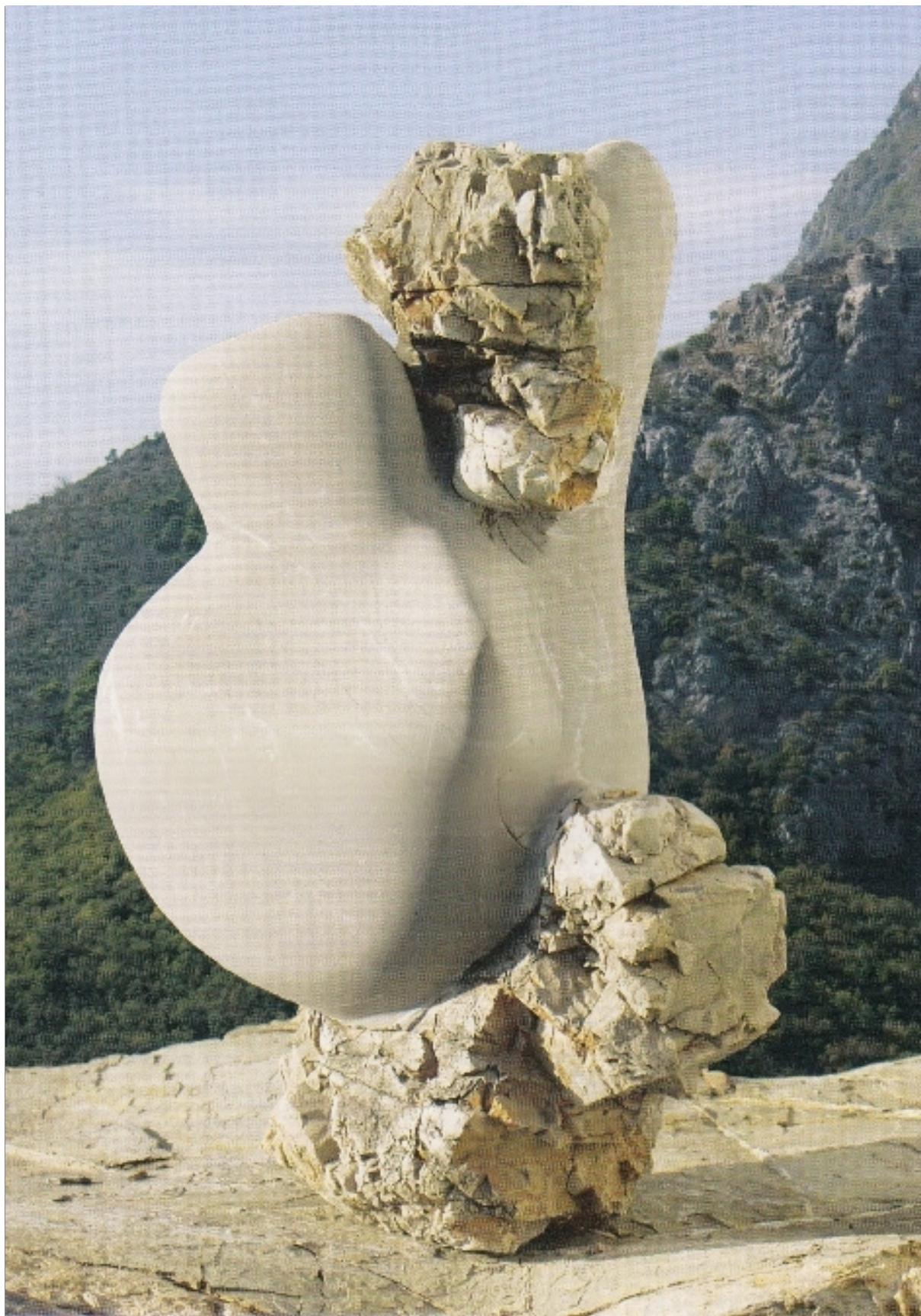

Mijo – Milutinu Milankoviću – izbor iz ciklusa skulptura

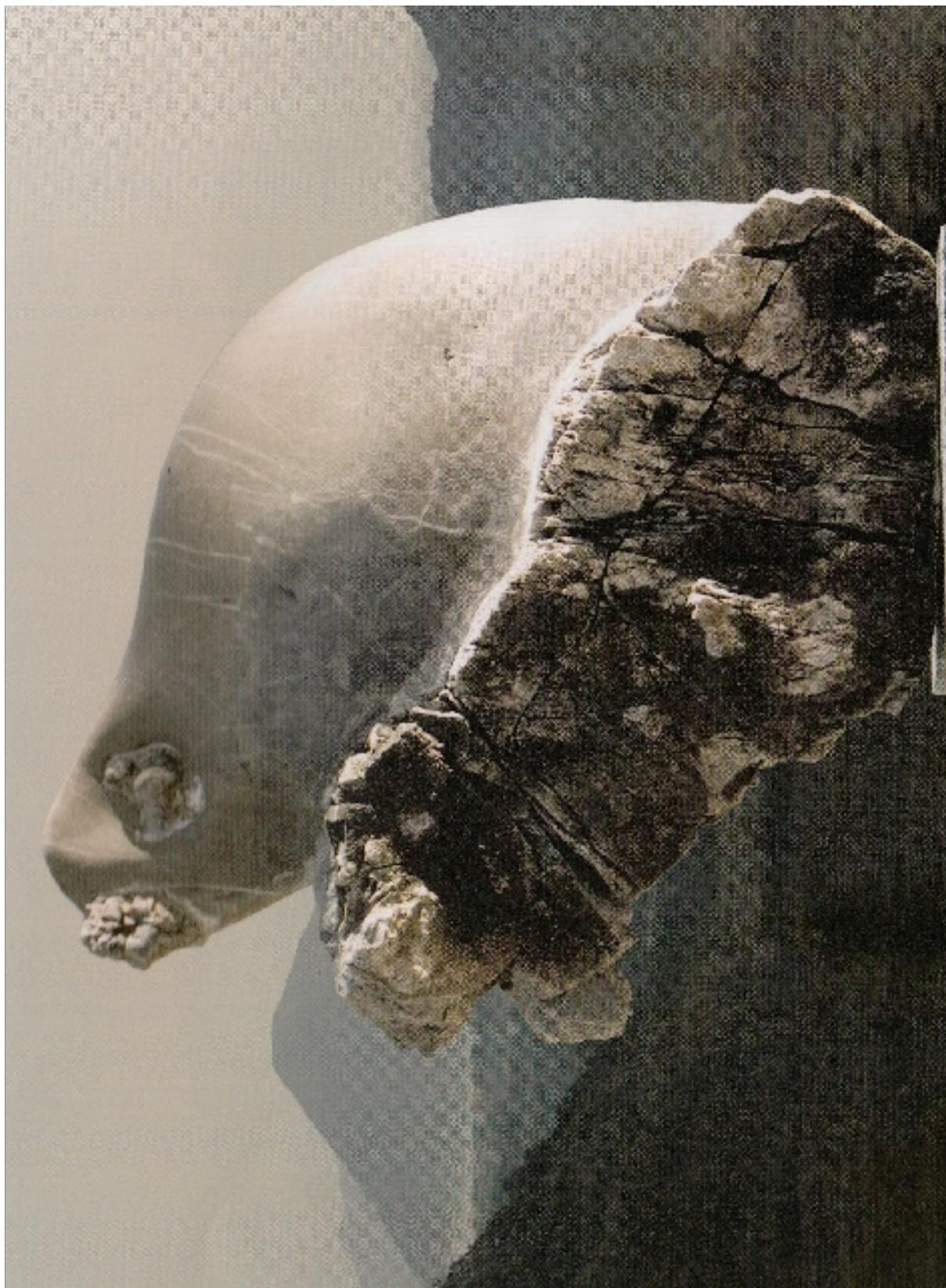
Mijo – Milutinu Milankoviću – izbor iz ciklusa skulptura

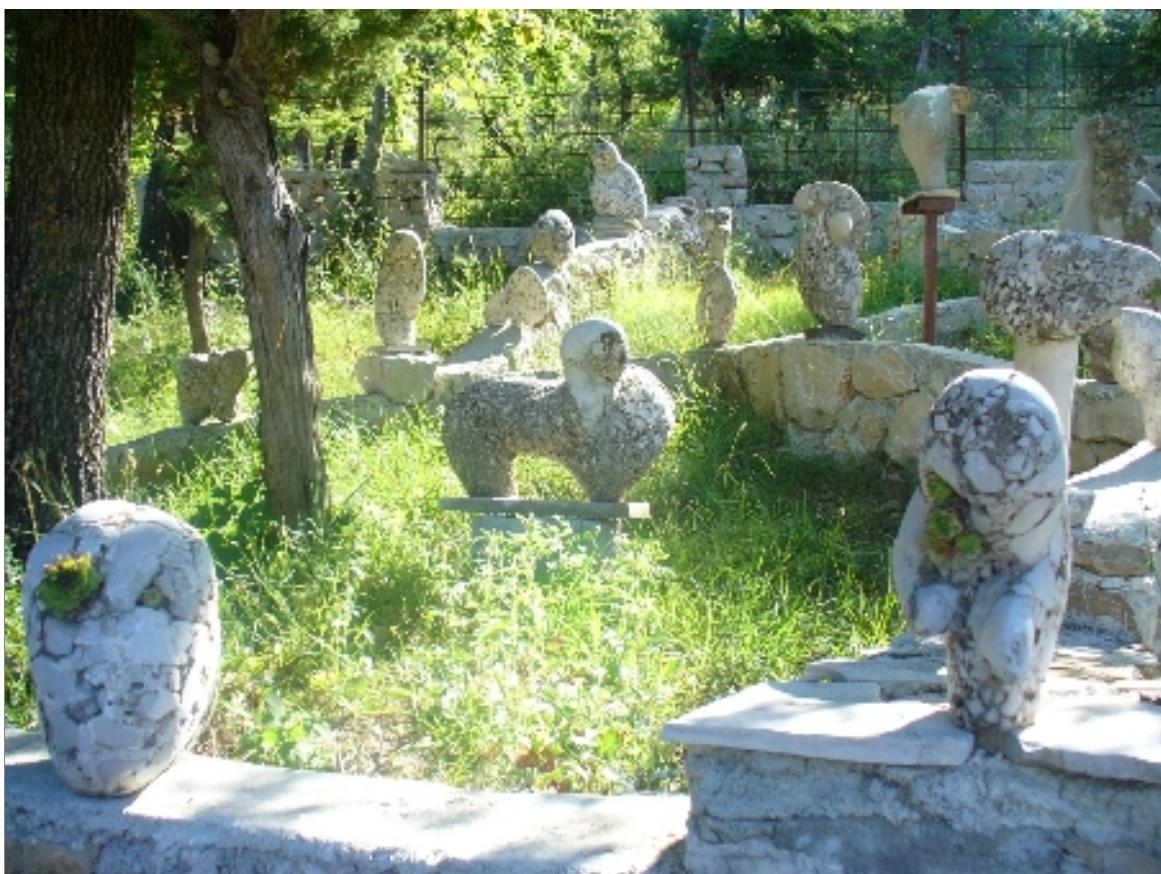
Mijo – Milutinu Milankoviću – izbor iz ciklusa skulptura

Mijo – Milutinu Milankoviću – izbor iz ciklusa skulptura

Mijo – Milutinu Milankoviću – izbor iz ciklusa skulptura

Mijo – Milutinu Milankoviću – Park skulptura „Ostroški mozaici“

POGLAVLJE V IZVODI IZ TEKSTOVA O MIJU

Dr Vlado Milićević - PRED VRATIMA MILUTINA MILANKOVIĆA

O jednom susretu sa Mijom, dr Vlado Milićević, najznačajniji analitičar djela poznatog naučnika Milutina Milankovića, pored ostalog je zapisao:

„Šta je Mijo uradio? Otišao je u Dalj, u Milankovićevo rodno mesto, obišao njegov opusteli očinski dom pet dana pre predaje Istočne Slavonije u ruke onih koji njome neće gaziti kao domaćini, i odande doneo tri znamenja. Sa mesta srpske nebrige, nesloge, najnižeg odnosa prema sopstvenim vrednostima, sa mesta odraza omalovažavanja, lažnog predstavljanja, krivokletstva, prevara i nepokajanja, videvši svu tu višedecenijsku zapuštenost, aljkavost, sliku jednog naroda u njegovom paganskom obliku, Mijo je uzeo onoliko koliko su mu godine i snaga dozvoljavale. Uzeo je samo zato da bi sačuvao bar nešto u znak poštovanja prema veličini kakvu predstavlja Milanković.

O Milankovićevom očinskom domu govorilo se, pisalo, snimalo za televiziju, ali ništa se bitnije u tom pogledu nije menjalo – ruina je ostajala ruina...

...Ali, vratimo se onom koji je bar nešto pokušao.

Mijo Mijušković je iz Dalja doneo vrata sa njegovog očinskog doma, prozor i tri kamena koja je obradio, izvajao i nastavio svoje od ranije započeto vajarsko delo kome je dao ime *Milinkovićev ciklus*. Srećno spojivši dve profesije – meteorologiju i vajarstvo, Mijo je našao logičan odgovor na pitanje kojim ruhom sve to zaodenuti.

Milankovićeva vrata su prvi put stajala tu preda mnom u galeriji Prirodnočačkog muzeja na Kalemegdanu. Koliko li ih je puta naš velikan otvorio i zatvorio? Stajao sam pred njima, ali nisam bio siguran ko stoji pred kim, vrata preda mnom ili ja pred njima. Dakle, i fizički bio sam pred jednim novim svetom u isti mah prisetivši se svojih misli iz prethodnih knjiga...

- Bože, pa ja stvarno stojim pred tim vratima, - pomislih u sebi, nepunih mesec dana po saopštavanju svoje vizije. – Pa ja stvarno treba da načinim taj korak u svet Milankovića!

I tog trenutka vajar Mijo Mijušković, dajući mi hemijsku olovku jednostavno predloži:

- Tvoj potpis treba da stoji na ovim vratima, - reče i pogleda me kao da je izgovorio nešto što grčki filozofi nikad nisu proveravali, a davno nazvali aksiomom. Zvučalo je to kao očevidna, nedokazana, sama po sebi naučna istina, kao kad se kaže da su dve količine jednakе trećoj, pa su samim tim u međusobno jednakе.

Pomislih u isti mah kako je snaga predviđanja ponekad veoma moćno sredstvo. Ukoliko se prepiće sa autosugestijom, tada se još monolitnija i može da odvede na dve strane – na pravi put ili strampoticu. Ne dao bog nikome ovu drugu varijantu!

...Vizija ulaska u svet Milankovića, dakle, doživljena je pri pisanju prethodnih knjiga. Uvek su se pred tim svetom nalazila nekakva vrata kroz koja je trebalo proći, uvek mi se prikazivala zvezdana kapija.

Ruka mi sama podje i ja se htetoh potpisati bilo gde na njima, ali me Mijo zadrža.

- Ne tu, potpis mora biti ovde. – reče i pokaza mi mesto pored fotokopiranog Milankovićevog potpisa.

Potpisah se a da ne znam kako; učinio sam to mehanički i u nekom polusnu. Potpis je stajao pored Milankovićevog, pored slike koordinatnog sistema kojim je objašnjavao vezu između vektorskih i eliptičnih elemenata u svom Kanonu osunčavanja Zemlje, pored šljunka iz Dalja što ga mijo zalepio za vrata, pored silnih potvrda i uverenja što ih vajar uze iz Milankovićevog očinskog doma, a koja su verovatno godinama ležala razbacana po ruiniranoj kući.

Pogled mi pade na jedan prozorski ram. Umesto stakla stajala je crna šper ploča na kojoj je kredom bila povučena bela linija po sredini.

- Mijo, šta ovo predstavlja? – upitah.
- To je kometa Milanković. – odgovori...

... Nije iznenadujuće što za vajara Mijuškovića znaju mnogi, čak i Bernar Matamera (Bernard Matamera) iz afričkog sela Tenge Njenge u okolini Hararea u Zimbabveu koji mirne duše reče da je Mur zanimljiv vajar, ali da je Mijo bolji!

Razgovor o skulpturama je bio poseban doživljaj. Kada se čuje živa autorova reč, dozna njegovo pronicanje u tajne Prirode i strukture znane samo mudrosti mnogo starijoj od čovečanstva, tek tada se shvati da je ta dragocenost data odabranima i da prosečni tu ne mogu sebi da nađu mesto. Mijin pogled doseže kao elektronski mikroskop, od sirovog komada sagledava sve forme koje su mu darovane, a najmanje prsline koristi kao tajne puteve kojima se uspešno kreće ka samo njemu vidljivoj svetlosti. Mijine forme su istovremeno i jednostavne i izuzetno komplikovane, posebno to važi za skulpture sa Svetе Gore ili one koje su urađene od maslinovog drveta sa crnogorskog primorja.

***

Henrik Jurkovski

estetičar i teatrolog, doživotni predsjednik jednog UNESCO-vog odjela

KAMENA BIĆA MIJA MIJUŠKOVIĆA

... Savremena civilizacija dovodi nas do stanja vrtoglavice. Prenosi nas lako s jednog mesta na drugo, neprestano nas napada novim tvorevinama, daje nam u ruke oruđa koja nismo u stanju da razumemo. Jurimo ka nepoznatoj budućnosti. Samo neki pokušavaju da uspore tu jurnjavu. Podsećaju nas na misao o izgubljenom raju. Na vekove stabilnosti. Na ograničenu pokretljivost. Na vremena pažljivog posmatranja, udubljivanja, saznavanja nama najbližeg sveta...

...Kamenje nas okružuje, ali savremena civilizacija ga koristi za sebe: melje ga, seče u odgovarajućim porcijama, šlifuje, preoblikuje, ne brinući o njegovom nekadašnjem životu. Međutim, postoje izuzetne situacije. Kao i u mnogim drugim slučajevima naša veza sa kulturom prošlosti su istaknuti pesnici i umetnici. Skulptori su poznavaoči kamenja (kulture kamenih osoba). Oni su i njihovi prijatelji.

Među njima posebno mesto zauzima Mijo Mijušković, umetnik iz Crne Gore, čovek koji živi u planinama i voli planine. Ne sumnjam da je ta njegova povezanost sa njima naišla na ljubavni odgovor svih planinskih duhova. Ti duhovi ga vole i otvorili su pred njim sve svoje tajne: stena, kamenja i kristala. Specijalista mineralog mogao bi dosta da kaže o tom neobično bogatom daru crnogorske zemlje u vidu eratičnih i magmatskih, monolitnih i drobinskih stena. Taj mineralog bi prepoznao ahat, kalcedon, granit, žad, kremen, malahit,

mermer i opsidijan. I mnogo drugo kamenje koje je Mijo koristio u svom vajarskom delu.

Mijo bi mogao da nam priča o svojim iskustvima suživota sa stenama i kamenjem. Šta ga je u njima omađijalo, na koji način su ga stene usmerile da nam ponovo pokaže njihovu lepotu. Intimni odnosi sa Zemljom omogućili su Miju niz sjajnih interpretacija života kamenja, i dokazuju da je Mijo do kraja upoznao jezik kamenja, dešifrovaо njihovу sklonost ka antropomorfičnosti. Dešifrovaо je njihovу težnju ka ispoljavanju duhovnosti u vidu formi razumljivih čoveku...

... Da li u stvari dešifruje te bele linije? Može li da isproba i drugačije asocijacije, kao u slučaju mrke kamene, lepo ispolirane glave, s belim linijama unutrašnjih krvnih sudova. Da li oni znače više nego shema krvotoka, ili su možda znak drugačijeg, magičnog života. Nesumnjivo su uznenimirujuće. Taj nemir lociran je u njihovoj rafiniranoj, prefinjenoj kompoziciji.

Takvih kamenih osoba je mnogo. Mijo shvata da svaka stena, svaki materijal pruža samo jedan aspekt postojanja...

Mijo neprestano stvara kompozicije od raznorodnih elemenata. Svoje likove izvlači iz prvobitne, grube i primitivne materije... On zna da čovek menja prirodu. Da je na svoj način uređuje. Takođe zna da je, i pored svega, priroda jača od čoveka. Prema tome, dok brusi svoje kamenje i pridaje mu sjaj, ima na umu da se njihovo pravo obliče krije ispod brušenog sloja. Zbog toga često dopušta da ispod uređene površine ponovo procvetaju prvobitni oblici. Kao da ništa ne može da ih zaustavi u manifestovanju svog postojanja i vitalne snage. Primitivan izraštaj na civilizovanoj formi je znak naših veza sa pravečnom materijom. To znaju samo umetnici, jer oni se bore s materijalom i s velikom nežnošću uvode ga u svet svojih snova.

...Delo Mija Mijuškovića je jedinstveno. Izrasta iz lepote zemlje, opažene osetljivim okom umetnika. Ono je puno života i kao takvo je poziv na odmotavanje naših vlastitih fantazija. O počecima sveta, o moći mašte...

***

Mirko Kovač, književnik - SKLAD, JASNOĆA I NEŽNOST SKULPTURE U KAMENU

Mijo Mijušković je monah (eremit, pustinjak) zavetovan Skulptorskom redu i posvećen iznalaženju one forme koja bi mu pružila potpunu slobodu kao što je sloboden njegov život. On je pod ugovorom s prirodom, ali obavezan samo pred Bogom koji ga je obdario. Kako dugo godina poznajem ovog jedinstvenog zaređenika i kao dete jednostavnog primaoca onog sakramentuma koji se sastoji od dva bitna učinka materije i forme, to mi se čini da imam prava na zapis o umetniku čija je vrlina jednostavnost koja isključuje svaku zlobu i dvoličnost, a ističe namere, iskrenost govora i čestitost srca. Njegovo istraživanje počelo je spontano. Promatraljući prirodu, on je razvio skulptorsko osećanje i shvatio da predmet nikad nije sam, "nego je još i znak i boravište nečeg drugog, neke realnosti koja prelazi razinu postojanja samog predmeta.

...Mnogi su skloni da u Mijovoј skulpturi vide čvrstoću i nepomičnost, kompoziciju brdovitog predela, grč drveta i kamena, preteranu snagu i težinu, a ja pak vidim nešto posve drugo: pokretnost i promenljivost, sklad, jasnoću i nežnost. Meni se čini da je kipar svakoj svojoj figuri ostavio krila, jer svaka od njih želi da odleprša, a to se može postići samo ako

poseduje lakoću i prozračnost. U svakoj toj skulpturi vidim ruku tvorca koja je, u nadahnuću, svojim umetničkim priborom, izvela spasilački potez, otrgnuvši materijal od "neznalačke prirode".

Sada, u najnovijoj skulptorskoj fazi, Mijo razvija jednu novu obradu kremena za koji se inače veruje da dolazi ozgo, kao deo nebeske sakralnosti, zadržavajući strukturu i boju tih nebeskih otpadnika, ostavljući im pravo da sami sebe izražavaju, a oblikujući od tih aerolita, od tih mrtvih komada raspadnute Božje arhitekture, jajolike glave, ptice i zveri, čitavu jednu posebnu vrstu nebeskih predstavnika ovde na zemlji. Posrnuli meteoriti nalaze svoje pesnike. Mijo je jedan od njih. On u kremenu razvija svoju sonatu u Božju slavu.

Na kraju ovog prigodnog zapisa, heto bih da kažem da o umetnicima kritičari nemaju šta govoriti. O umetnicima govore njihovi prijatelji. I bogovi.

***

Sreto Bošnjak, likovni estetičar - MIJO SLIJEDI PORUKE SILA ISKONA

Ovako monumentalan upus i ovako specifične stvaralačke prirode uvek izazivaju potrebu da se o njima govori sa pozicije nekih velikih opštih ideja i uopštenih filozofskih stavova. Mijuškovićeva umetnost je upravo takav izazov: o njoj je napisano bezbroj tekstova, analiza, interpretacija, kritičkih osvrta, psiholoških rasprava, ali izgleda da je jedna od najbitnijih dimenzija ove strukture ostala manje primećena. Reč je o majstorskem zanatu, o vrhunskoj tehnici i poznavanju materijala, o sigurnom skulptorskem rukopisu kojim se otkrivaju likovi i smenjuju ritmovi neverovatnih razmara.

... Ne znam kojom mernom jedinicom bih merio količinu i intenzitet kreativne strasti Mija Mijuškovića. Ta strast nije ni povremena ni privremena, ona je požudna energija bića kojom se otvara i stvara tajna što se samo snagom kreativnog čina i dubokim poniranjem u strukturu kamena otvara. Ta dimenzija tajne diže se iz najdubljih slojeva podsvesti skulptora, pokazujući jedno od svojih lica i jedno od svojih svojstava: jedinstven skulptorski oblik i kamen (jedinstvo kamena i skulptorskog oblika).

... Mnogi kritičari i analitičari Mijove umetnosti pokušavali su da otkriju kako bi ove skulpture definisali merilima moderne, odnosno postmoderne umetnosti: kao da bi bila čast ovoj umetnosti kada bi joj se dodao neki od atributa moderniteta. Nisu shvatili da Mijove skulpture svojom tvrdom egzistencijom i svojim gustim sadržajem pripadaju samo sebi u svim vremenim i prostorima, pa tako i u vremenu moderne.

... Jezik kamena u Mijovoju interpretaciji je suverena činjenica jednog otvorenog procesa stvaranja kojim se materija (materija kamena) potvrđuje kao čista psihološka činjenica. Hoću reći da su bezmalo sve Mijove skulpture u suštini formalno apstrakne kategorije u vlasti jedne jedine ideje i jedinog htenja: kako da se otkrije mistična, paganska metafizička dimenzija jedne od najtrajnijih materija sveta – kamena? U svojoj nesvodljivoti na banalna ponavljanja vidjenog, ove skulpture nude uvod u spoznaju večnog... Aktovi, portreti, bube i životinje, stilizovane ptice, totemi, praistorijske zveri, oblici čistih linija arpovske apstrakcije: od fino brušenih i poliranih ovoidnih površina do neobradjenih detalja rustike. Sve je uzbudljivo, neponovljivo, novoootkriveno, odabранo iz praiskona. Zastrahujuća je i sama pomisao na količinu vremena koje nose ove skulpture, sažete u svoj vlastiti formalni smisao, ali tako raskošno otkrivene našoj duhovnoj gladi. Tu svaki racionalni diskurs gubi smisao, jer nijedna od ovih skulptura ne traži nikakve analogije sa temama i intencijama

savremene, postmoderne umetničke prakse, niti sa duhom vremena tako depresivnim, kakvo je ovo naše.

Mijo je osetio da ljuto tvrdi kamen poseduje i jednu topliju estetsku činjenicu – boju. U jednom zapisu svedoči da je posle dugog vremena i strpljivog posmatranja života kamena shvatio da mora da otkrije, pored plastičnog oblika i divnu prirodnu boju kamena. Kamen je i oblik i boja u istoj geološkoj i duhovnoj ravni i tim dvojstvom on stvara jednu novu humanu ikonografiju.

Može vam se učiniti da samo hvalim našeg autora i njegovu umetnost: ali ja njime i njegovim skulpturama samo pokušavam da vratim veru i nadu da je utopija o nekom lepšem svetu ipak moguća, jer za nju garantuje i neograničena trajnost kamena i raskošni stvaralački duh koji kamen preobličava i osmišljava. Garantuje, dakle, neprolazna lepota ovih skulptura i njihova neporeciva umetnička vrednost.

***

O MIJOVOM DJELU REKLI SU

- Umjetnikova ambicija da dodirne tajanstva pramaterije darivala ga je ne samo nesavladivom energijom prirode već i očaravajućim saznanjima o njenoj unutrašnjoj ljepoti. Tako i doznajemo da kamen ima i masku kao svoju spoljašnost ali i svoju tajnovitu skrovitost kao svijet rafiniranog sklada. Tu je prisutna neočekivana svetkonina boja, kakve se, u takvim nijansama, nigdje drugdje ne mogu vidjeti. (**Ratko Božović**)

- Pred Mijuškovićevim skulpturama se ponekad osetim kao da sam pred početkom našeg postojanja, a u isti mah kao pred rađanjem novoga sveta posle jedne tragedije. (**Dušan Matić**)

- Precizno i sažeto rečeno: Mijuškovićev poetički credo predstavlja usmerenost na prevashodno prirodni materijal, koji se, pre svega, iz mnoštvenosti prirodnih oblika izdvaja, potom se skulpturalno dopunjaje, "oslobađa" njenog materijalnog estetskog suviška, tako da se dospeva do dela kao estetskog prirodnog suštastva. Poređenja radi, ovde još jednom treba spomenuti Henrika Mura koji je materijalu, usvajajući moderno načelo "poštovanja materijala" – davao odgovarajuću prirodni oblik, kako bi, posredstvom njegove prirodne vitalnosti, povećao umetničku vrednost svoga dela (**Siniša Jelušić**).

- Mijo poznaje sirenske glasove urbanih sredina, artificijelne napitke za bodlerovske "veštačke rajeve". Ali on svoju snagu, kao Anteju, nalazi u lomu krša, beskrajnog neba, oluja, snegova, sveta od iskona. (**Radoslav Josimović**)

- Apstrakcija kod Mijuškovića ne znači nikada statičko ili mističko povlačenje, već tako dramatično ushićenje nad jednim trenutkom života koji se rađa, koji raste i beskrajno se predstavlja u svom nastajanju. (**Sandra Đanatasio**)

- Jednostavno rečeno, sve ono što je Mijušković stvorio je veličina vajarskog djela, samoniklog i toliko dobrog da će se teško prevazići, ne samo u našim okvirima. Dilemu o bližem stilskom opredjeljenju ovog opusa jedino je ispravno riješiti činjenicom – Mijo je Mijo. (**Mladen Lompar**)

- A sve što je kod njega isklesano u lepotu zamrznutog pokreta otvara se u nama kao strašna drama čoveka i vremena: Mijušković je prorok koji se seća praoblika. (**Žarko Komanin**)

MIJO JE ZAPISAO

- Godinama putujući po Crnoj Gori i drugim krajevima, upoznavao sam ljepotu, bogatsvo i složenost prirode, pokušavajući na svoj način da izrazim ono što osjećam. Obilazio sam muzeje i galerije po svijetu, proučavao Djakometiju, Brankušiju i Mura, etrursku i afričku umjetnost i klasičnu skulpruru, ali sam uvijek dolazio do zaključka da se mogu izražavati na pravi način samo onako kako sam osjećam.

- Nakon uvida u rad velikog naučnika i prirodnjaka Milutina Milankovića, počeо sam da tražim na stijenama i u samoj unutrašnjosti stijene, tragove promjena koje su se dešavale kroz protok vremena. Nailazio sam na nevjerojatne "zapise", biljege i crteže. Pri tome sam taj originalni znak ostavljaо a ostatak stijene obradjavao u skulpturu. Na ovaj način uradio sam više skulptura i jednu nešto većih dimenzija, na kojoj se jasno uočavaju ovi "Milankovićevi crteži".

- Posmatrao sam Ostroške grede u čijim je liticama utisnut Manastir Ostrog. Sa tih visina od preko 1000 metara prilikom raznih tektonskih poremećaja, odvaljivale su se gromade kamenja koje su se zaustavljale na ivici samog korita rijeke Zete, odnosno Perućice. Poslije rušenja spajanja.

- Posmatrajući teren i tražeći materijal za skulpturu ispod Nehaja u Sutomoru, zaintersovao sam se za jedno malo uzvišenje na kojem se nalazi crkvica iz 13-tog vijeka, koju nazivaju Sveta Petka. U materijalu sličnom onom na krovu crkve našao sam nepresušan izvor inspiracija.

- Dugo sam posmatrao pored obale mora ili rječnih tokova pri naletu laganih talasa vode nevjerojatno bogatstvo boja na pojedinim mjestima ovlaženog kamena. Diveći se ovoj pojavi, razmišljaо sam – kako da uhvatim onu izvornu boju kamena. Tako sam shvatio da moram da tražim način kako će pored oblika da otkrivam i divnu prirodnu boju u kamenu.

- Ciklus kompozicija, kolaža nastao je tako što sam kamene forme nastale u različitim uslovima i na raznim krajevima svijeta, spajao sa vrstama kamena nastalog na našim prostorima, kao što je onaj ispod Ostroga. Tu su i dijelovi kamena koje sam na ovaj način spoio iz Doline kraljeva ili Karnaka i Luksora u Egiptu, što sve u krajnjem čini jedinstvene skulpture.

MIJO MIJUŠKOVIĆ – biografski podaci

Vajar Mijo Mijušković rodjen je 1931. u Crnoj Gori. Tu živi i stvara, u ambijentu gdje se na relativno malom prostoru dodiruje, združuje ili razdvaja bogastvo vegetacije, tvrdi kamen i more.

I gdje god je odlazio, a odlazio je često u različite krajeve svijeta, prije svega da upozna raznorodnost prirode, da posjeti muzejske i galerijske riznice, uvijek se vraćao kraju iz kojega potiče. Sada mu je stanište i atelje na otvorenom u Sutomoru kod Bara, na razmedji kamena i mora.

***

SAMOSTALNE IZLOŽBE:

- 1964 – CETINJE (Plavi dvorac)
- 1964 – CETINJE (Umjetnička galerija)
- 1966 – NIKŠIĆ (Dom kulture)
- 1967 – DUBROVNIK (Umjetnička galerija)
- 1968 – HERCEG NOVI (Umjetnička galerija)
- 1969 – BUDVA – ULCINJ (zajedno sa Draganom Lubardom)
- 1970 – RIM (ITALIJA) (dva puta)
- 1971 – KOSTA SMERALDA (SARDINIJA, ITALIJA) (grupna)

1973 – ŠPAJER (NJEMAČKA) (zajedno sa N.Gvozednovićem)
1974 – BEOGRAD (Galerija Kulturnog centra, zajedno sa D. Lubardom)
1976 – PIVA (Crnogorska elektrana)
1976 – TITOGRAD (Narodno pozorište)
1977 – BEOGRAD (Galerija Kulturnog centra)
1978 – PARIZ (FRANCUSKA) (Galerija L.I.C.E.I.)
1979 – KLERMON FERAN (FRANCUSKA) (Galerija salona „Overnj“)
1979 – LION (FRANCUSKA) (Galerija auditorijuma Moris Ravel)
1979 – NICA (FRANCUSKA) (Internacionalni festival knjige)
1979 – KAN (FRANCUSKA) (Galerija „Deo-Carde“)
1979 – MULEN (FRANCUSKA) (Galerija „Mario des Moulins“)
1979 – REMS (FRANCUSKA)
1980 – PARIZ (FRANCUSKA) (Galerija centra za kulturu SFRJ)
1990 – BOR (Susret balkanskih književnika)
1991 – NIKŠIĆ (Dvorac kralja Nikole)
1992 – BEOGRAD (Umjetnički paviljon „Cvijeta Zuzorić“)
1992 – PODGORICA (Galerija nesvrstanih)
1992 – BAR (Zavičajni muzej)
1993 – NOVI SAD (Velika galerija Kulturnog centra)
1994 – VRBAS (Likovna galerija)
1994 – SUBOTICA (Likovni susret)
1996 – BUDIMPEŠTA (MAĐARSKA) (Galerija Kulturnog centra)
1997 – BEOGRAD (Galerija Prirodnjačkog muzeja)
2003 – IGALO (Galerija Instituta)
2006 – PLUŽINE (Pjesnička riječ na izvoru Pive)
2008 – SUBOTICA (Galerija Otvorenog univerziteta)
2008 – SOMBOR (Galerija „Blažo Kostić“)
2008 – NOVI SAD (Muzej savremene umjetnosti)
2008 – BEOGRAD (Etnografski muzej)
2008 – KOTOR (Likovna galerija)
2008 – BAR (Galerija „Velimir Leković“)
2013 – BEOGRAD (Nacionalna Galerija – Mijo Milutinu Milankoviću, „Zapis u kamenu“)

VAŽNIJE KOLEKTIVNE IZLOŽBE:

1970 – BEOGRAD, RIM, BARI, ASEN, PARIZ, ZAGREB – Savremena umjetnost Crne Gore
1977 – MURSKA SOBOTA – Treći bijenale male plastike
1980 – ŠUTGART, HAMBURG, MANHAJM, OSLO – Savremena umjetnost Crne Gore
1985 – MURSKA SOBOTA, LJUBLJANA, PIRAN – Sedmi jugoslovenski bijenale male plastike
2013 – LEKSAND, Švedska (Kulturni centar)
Redovno izlaže na Salonu „13. novembar“ u Cetinju, kao i sa godišnjim izložbama ULUCG, čiji je član.

NAGRADA:

Za skulpturu Salona „13. Novembar“, Cetinje, 1968.

Prva nagrada Salona „13. Novembar“, Cetinje, 1977.

Nagrada za skulpturu na Bijenalu male plastike, Murska Sobota, 1977.

Nagrada nikšićkog Salona za skulpturu, Nikšić, 1980.

Medalja za skulpturu Salona „Des arts“, Šole, Francuska, 1989.

Dobitnik Trinaestojulske nagrade 1992. za likovne umjetnosti.

O stvaralaštvu Mija Mijuškovića objavljeni su brojni tekstovi, te radio i televizijske emisije. Snimljeno je petnaestak dokumentarnih filmova i tv emisija. Televizije Novog Sada, Beograda i Podgorice (Titograda) realizovale se po nekolike emisije. Dokumentarni tv zapisi o Mijuškoviću napravljeni su u Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini, Madjarskoj, Nemačkoj, Francuskoj.

***

KONTAKT ADRESA: Mijo Mijušković, 85000 Sutomore (Bar); telefoni + 382 (0)30 373 493, mobil: + 382 (0)69 037 056

Mijo Mijušković

Summary

Mijo Mijušković, sculptor, was born in Montenegro, where he lives and works in an environment where abundant vegetation, hard stone and the sea touch, combine or divide on a relatively small space.

Wherever he went on his journeys to different ends of the world, first of all to discover the diversity of nature, or visit the treasures of museums or galleries, he always returned to the land of his roots. He is now settled in his atelier in Sutomore near Bar, on the frontier between stony hills and the sea, among the vegetation struggling to survive among the rocks.

***

This exhibition and the accompanying catalogue arrange and present Mijo's stone statues in cycles for the first time. They are arranged either by material out of which the works are sculpted, or the colour of stone, or its origin. Sometimes they are connected by inspiration that initiated their creation. These include:

- the cycle devoted to Milutin Milanković
- the Ostrog cycle
- the Stone in Stone cycle, devoted to St Paraskeva of Serbia
- the collage cycle
- the cycle entitled *The colours of stone and the Tara Canyon*
- the cycle entitled *Stone puppets also have souls*.

Mijo wrote about these:

Travelling around Montenegro and other parts of the world for years, I have encountered the beauty, plenty and complexity of nature, striving to express what I feel in my own way. I have visited museums and galleries around the world, studying Giacometti, Brancusi and Moore, Etruscan and African art and classical sculpture, but it has always led me to the conclusion that I could adequately express only the way I feel.

***

Mijo Mijušković's work has been reviewed with a lot of respect by art critics and theoreticians, art historians, painters and poets, theatrologists, geologists and journalists. Several TV documentaries on culture. This catalogue also includes a number of reviews.

QUOTATIONS ON MIJO'S WORK

- Rocks and stones are raw material – as they were made by nature. They suggest

something, but essentially rely on the artist to resolve their mystery. For rock is mysterious, raw on the outside, but hides its aesthetic treasures inside. It is enough to chisel and polish it and show that it has smoothness and previously hidden colour, and that it can exist in a world of contrast. And Mijo understands this perfectly. (**Henryk Jurkowski**)

- The artist's ambition to touch the mysteries of primordial matter has endowed him not

only with Nature's invincible energy but also with enchanting knowledge of Her inner beauty. So we also learn that stone has both a mask as its appearance and its enigmatic hidden nature as a world of refined harmony. We witness an unexpected festival of colour, to be seen nowhere else in such hues. (**Ratko Božović**)

- Faced with Mijušković's sculptures, I sometimes feel as if I were facing the origins of our existence, and at the same time the birth of a new world after a tragedy (**Dušan Matić**)

- Mijo Mijušković is monk, a hermit who took the holy vows of the Sculptors' Order and devoted himself to finding a form that would give him full freedom, as free as his life. He has made a contract with nature, but responsible only to God who has endowed him. (**Mirko Kovač**)

- Poetic – this is the axis of Mijo's aesthetics; the poetic that contains the mythical and magical experience of ancient states of being where rivers and mountains, canyons and underground streams, storms and earthquakes were changing the destiny of the world. (**Sreto Bošnjak**)

- Mijo knows the voices of sirens of urban environments, artificial potions for Baudelairean 'artificial paradises'. However, like Anteus, he draws his strength from broken rocks, endless sky, storms, snows, and the primeval world (**Radoslav Josimović**)

- Abstraction in Mijušković's work never means a static or mythical withdrawal, but rather a dramatic elation over a moment of life that is being born, growing, and presenting itself infinitely in its emergence (**Sandra Gianastasio**)

- To put it simply, everything that Mijo has created is the grandeur of sculpting work, indigenous and so good that is hard to surpass, not only in our domain. The dilemma of specific stylistic categorisation of this opus can only be appropriately resolved by the fact that Mijo is Mijo. (**Mladen Lompar**)

- And everything that he has chiselled into the beauty of frozen movement opens within us as a formidable drama of man and time: Mijušković is the prophet who remembers the primordial shape. (**Žarko Komanin**)

***

By Henryk Jurkowski, aesthetician, theatrologist

MIJO MIJUŠKOVIĆ'S STONE PERSONS

Modern civilisation may make our heads spin. It transfers us with ease from one place to another, incessantly attacking us with new creations, giving us tools surpassing our power

of understanding. We are hurtling to unknown future. Only some of us try to slow down this rush. They remind us of the thought of paradise lost. Of centuries of stability. Of limited mobility. Of times of close observation, contemplation, perception of the world closest to ourselves ...

... Stones surround us, but modern civilisation uses them for its own purposes – grinding and cutting them into required pieces, polishing and reshaping, disregarding their previous lives. There are, however, exceptional situations. As in many other cases, our links to the culture of the past are prominent poets and artists. Sculptors are connoisseurs of stones (the culture of stone persons). They are their friends as well.

A special place among them belongs to Mijo Mijušković, artist from Montenegro, who lives in the mountains and loves mountains. I do not doubt that his connection to them has met a loving response of all mountain spirits. These spirits love him and have opened for him all their mysteries: of rocks, stones and crystals. A specialist in mineralogy could say a lot about this uncommon gift of Montenegrin land in the shape of erratic and magmatic, monolith and clastic rocks. This mineralogist might recognise agate, chalcedony, granite, jadeite, flintstone, malachite, marble and obsidian. And many other stones that Mijo has used in his sculpting work.

Mijo could tell us about his experiences of coexistence with rocks and stones. What has enchanted him, how rocks have directed him in showing us their beauty again. Intimate relationship with Earth has enabled Mijo to create a range of splendid interpretations of lives of stones, proving that Mijo has fully learnt the language of stones and decoded their anthropomorphic inclinations. He has decoded their striving to manifest spirituality in forms comprehensible to humans...

... Does he, in fact, decode those white streaks? Can he try different associations, as in the case of a brown, well-polished stone head, with white lines of inner blood vessels. Do they mean more than the pattern of bloodstream, or could they be a sign of a different, magical life? They are undoubtedly stirring. And this unrest is located in their refined, exquisite composition.

Such stone persons are many. For Mijo understands that every rock, every material offers only one aspect of existence ...

... Mijo never ceases to create compositions from various elements. He extracts his images from the primordial, raw and primitive matter.

... Mijo knows that man changes nature. That he arranges it in his own way. He also knows that, regardless of everything, nature is stronger than man. So, while polishing his stones and giving them a glow, he bears in mind that their real shape is hidden beneath the chiselled layer. This is why he often lets the original shapes bloom beneath the adapted surface. As if nothing could stop them in manifesting their existence and vital force. A primitive growth on civilised form is a sign of our links to proto-eternal matter. Only artists know this, because they struggle with material and lead it into the world of their dreams with great affection ...

Mijo Mijušković's work is unique. It grows out of the beauty of land, perceived by the artist's sensitive eye. It is full of life and as such it is call to unravel our own fantasies ...

MIJO MIJUŠKOVIĆ – biographical data

Sculptor, born in 1931, in Nikšić, Montenegro, where he has created an extensive artistic opus over a long period of time and simultaneously practised meteorology. Today he lives and creates in Bar, Sutomore, below Rumija mountain slopes.

IDNIVIDUAL EXHIBITIONS:

1964 – CETINJE (The Blue Court)
1964 – CETINJE (Art Gallery)
1966 – NIKŠIĆ (House of Culture)
1967 – DUBROVNIK (Art Gallery)
1968 – HERCEG NOVI (Art Gallery)
1969 – BUDVA – ULCINJ (with Dragan Lubarda)
1970 – ROME (ITALY) (twice)
1971 – COSTA SMERALDA (SARDINIA, ITALY) (group exhibition)
1973 – SPEIER (GERMANY) (with N. Gvozdenović)
1974 – BELGRADE (Cultural Centre Gallery, with D. Lubarda)
1976 – PIVA (Montenegrin Power Plant)
1976 – TITOGRAD (National Theatre)
1977 – BELGRADE (Cultural Centre Gallery)
1978 – PARIS (FRANCE) (The LICEI Gallery)
1979 – CLERMONT-FERRAND (FRANCE) (Auvergne Gallery)
1979 – LION (FRANCUSKA) (Maurice Ravel Auditorium)
1979 – NICE (FRANCE) (International Book Festival)
1979 – CANNES (FRANCE)
1979 – MOULIN (FRANCE) (Mario des Moulins Gallery)
1979 – RHEIMS (FRANCE)
1980 – PARIS (FRANCE) (SFR Yugoslavia Cultural Centre Gallery)
1990 – BOR (Balkan Writers' Meeting)
1991 – NIKŠIĆ (King Nikola's Castle)
1992 – BELGRADE (Cvijeta Zuzorić Art Pavilion)
1992 – PODGORICA (Non-Aligned Nations Gallery)
1992 – BAR (Homeland Museum)
1993 – NOVI SAD (Cultural Centre Grand Gallery)
1994 – VRBAS
1994 – SUBOTICA (Art Encounter Gallery)
1996 – BUDAPEST (HUNGARY) (Cultural Centre Gallery)
1997 – BELGRADE (Gallery of Natural History Museum)
2003 – IGALO (Gallery of the Institute)
2006 – PLUŽINE (Poetical Word at the Source of the Piva River)
2008 – SUBOTICA (Gallery of the Open University)
2008 – SOMBOR (Gallery „Blazo Kostic“)
2008 – NOVI SAD (Museum of Contemporary Art)
2008 – BEOGRAD (Ethnographic Museum)
2008 – KOTOR (Gallery of Art)

2008 – BAR (Gallery „Velimir Lekovic“)
2013 – BEOGRAD (National Gallery – Mijo to Milutin Milankovic)

MAJOR COLLECTIVE EXHIBITIONS:

1970 – BELGRADE, ROME, BARI, ASSEN, PARIS, ZAGREB –
Contemporary Art of Montenegro
1977 – MURSKA SOBOTA – The Third Biennale of Small Plastic
1980 – STUTTGART, HAMBURG, MANNHEIM, OSLO – Contemporary
Art of Montenegro
1985 – MURSKA SOBOTA, LJUBLJANA, PIRAN – The Seventh
Yugoslav Biennale of Small Plastic
2013 – LEKSANDS KULTURHUS, Sweden

Regular exhibitions at the “13 November“ Gallery in Cetinje, and participation in annual exhibitions of ULUCG (Association of Montenegrin Visual Artists) of which Mijo Mijušković is a member.

PRIZES:

- Best sculpture for 1968 in the „13th November“ Gallery, Cetinje.
- Best sculpture for 1977 in the „13th November“ Gallery, Cetinje.
- Prize for the sculpture at the Biennale in Murska Sobota in 1977.
- Prize winner at the Nikšić Sculpture Gallery in 1980.
- Medal for sculpture in Gallery „des Arts“, Sholet, France, 1989.
- Winner of the fine arts Thirteenth of July award in Podgorica in 1992.

TV

Around 15 documentaries and TV programmes have been made about the creative work of Mijo Mijušković. TV Novi Sad, TV Belgrade and TV Podgorica (Titograd) each made several programmes. Documentary TV reports were made about him in Croatia, Bosnia – Herzegovina, Hungary, Germany and France.

Contact details

Mailing Address: Mijo Mijušković, 85000 Sutomore (Bar), Montenegro
Telephones: + 382 (0)30 373 493; mobile: + 382 (0)69 037 056

SADRŽAJ

<u>MIJO, uvod u publikaciju.....</u>	4
<u>POGLAVLJE I.....</u>	5
<u>Uvod u Mijov skulptorski opus.....</u>	5
<u>Siniša Vuković.....</u>	11
<u>NJENO VELIČANSTVO PRIRODA.....</u>	11
<u>POGLAVLJE II.....</u>	13
<u>ŽIVOT PRODUŽEN U SKULPTURI .....</u>	13
<u>POGLAVLJE III.....</u>	15
<u>PIVA KOJE VIŠE NEMA.....</u>	15
<u>POGLAVLJE IV.....</u>	20
<u>MIJO - MILUTINU MILANKOVIĆU.....</u>	20
<u>POGLAVLJE V.....</u>	22
<u>IZVODI IZ TEKSTOVA O MIJU .....</u>	22
<u>Dr Vlado Miličević - PRED VRATIMA MILUTINA MILANKOVIĆA .....</u>	22
<u>Henrik Jurkovski.....</u>	23
<u>KAMENA BIĆA MIJA MIJUŠKOVIĆA.....</u>	23
<u>Mirko Kovač, književnik - SKLAD, JASNOĆA I NEŽNOST SKULPTURE U KAMENU.....</u>	23
<u>Sreto Bošnjak, likovni estetičar - MIJO SLIJEDI PORUKE SILA ISKONA .....</u>	24
<u>O MIJOVOM DJELU REKLI SU.....</u>	24
<u>MIJO JE ZAPISAO.....</u>	25
<u>MIJO MIJUŠKOVIĆ – biografski podaci.....</u>	25
<u>Summary.....</u>	26

